Kvalita v dalším profesním vzdělávání

Systémový projekt Kvalita v dalším profesním vzdělávání se blíží ke konci

Hugo Roldán, Národní vzdělávací fond

V minulých dvou číslech Andragogiky jsme přinesli o tomto projektu a o některých aktivitách, které v jeho rámci řešitelský tým uskutečnil, podrobnější informace. Mezitím došlo k dopracování, k pilotnímu ověřování i k seznámení zástupců sociálních partnerů, veřejné správy a poskytovatelů dalšího profesního vzdělávání s výstupy projektu prostřednictvím informačních seminářů a workshopů. Těmito výstupy se budeme také zabývat v následujících odstavcích. Shrňme napřed stručně, jaké atributy má navrhované řešení a jaké jsou jeho očekávané přínosy.

Atributy systému:

- Jde o integrovaný systém, propojující všechny oblasti a nástroje zvyšování kvality dalšího profesního vzdělávání (DPV), dostupný a otevřený pro všechny cílové skupiny a další potenciální uživatele a motivující všechny zájemce k jeho dalšímu rozvoji.
- Je to systém zajišťování kvality dalšího profesního vzdělávání, který bude sloužit okamžitě a může fungovat případně i na bázi samofinancování a s malými nároky na legislativní změny.
- Respektuje všechny systémové provázanosti dalšího profesního vzdělávání, propojování s ostatními subsystémy DPV a reaguje na požadavky všech konečných uživatelů.

Přínosy projektu:

- Motivace jednotlivců ke zvýšení účasti na DPV,
- garance kvality v oblasti DPV pro uživatele těchto služeb,
- motivace zaměstnavatelů k většímu využívání a podpoře DPV,
- motivace vzdělavatelů (institucí, lektorů, konzultantů, manažerů DPV) ke zvyšování kvality nabízených vzdělávacích služeb uplatňováním různých nástrojů prokazování a hodnocení kvality,
- informační a metodická podpora vzdělavatelů (institucí, lektorů) při zavádění efektivních forem a metod dalšího profesního vzdělávání,
- fungující systém zajišťování kvality dalšího profesního vzdělávání, kompatibilní se systémy používanými v zemích EU,
- vytvoření podmínek pro ověřování kvalifikací získaných v DPV, a konečně
- zvýšení povědomí veřejnosti o způsobech zajišťování kvality DPV.

A nyní k jednotlivým výstupům projektu:

Systém certifikace vzdělávacích institucí

Přestože existuje mezinárodně uznávaný obecný model systému managementu kvality definovaný souborem norem ISO 9000, roste zejména v zemích EU snaha vytvářet modely oborově specificky zaměřené na poskytovatele služeb dalšího profesního vzdělávání. Součástí našeho projektu je tedy logicky návrh oborového modelu systému managementu kvality, který využívá dosavadních zkušeností z vyspělých evropských zemí.

Jsou připraveny dva alternativní návrhy s pracovními názvy KVIS (**K**valita **V**zdělávacích **I**nstitucí prostřednictvím **S**ebehodnocení) a EduIQ 9001:2008. Oba modely splňují tyto požadavky:

- základní kompatibilita s obdobnými modely používanými v jiných evropských zemích,
- akreditovatelnost certifikačních orgánů, které budou provádět certifikaci systému managementu kvality vzdělávacích institucí u Českého institutu pro akreditaci podle platných normativních dokumentů,
- začlenění nástrojů podporujících trvalé zlepšování certifikovaných vzdělávacích institucí.

Navržené modely se liší strukturou a rozsahem požadavků na systém managementu kvality a způsobem, jakým musí sama vzdělávací instituce provádět interní hodnocení fungování a efektivity jejího systému managementu kvality. Vzhledem k tomu, že oblast dalšího profesního vzdělávání je oborově nesmírně široká a charakteristická množstvím různorodých institucí poskytujících tyto služby, nemůže ani jeden z navržených modelů reflektovat tuto rozmanitost, musí být v tomto smyslu generický a musí být vhodným způsobem interpretován ve specifických podmínkách konkrétní vzdělávací instituce.

Samotný proces certifikace vzdělávací instituce probíhá u obou modelů podle základních pravidel daných normou ČSN EN ISO/IEC 17021:2007 „Požadavky na orgány provádějící audit a certifikaci systémů managementu".

U obou modelů je příslušný certifikát platný po tři roky za předpokladu, že vzdělávací instituce v tomto období každoročně úspěšně absolvuje tzv. kontrolní audit, který prověřuje vždy jen část systému managementu kvality.

Nejvýznamnější rozdíl v procesu certifikace mezi oběma modely spočívá v tom, že audit podle modelu KVIS klade výrazně větší důraz na první stupeň auditu, tj. přezkoumání dokumentace vzdělávací instituce, a naopak jeho minimální časový rozsah u auditu na místě je výrazně nižší než v případě modelu EduIQ 9001:2008, který se řídí příslušným ISO/IEC Guidem. U modelu KVIS je navíc celkový časový rozsah auditu stejný pro všechny vzdělávací instituce bez ohledu na jejich velikost.

Systém certifikace lektorů a manažerů vzdělávání dospělých – nástroj prokazování a hodnocení kvality personálu

Byly vyvinuty certifikáty pro dvě profesní oblasti mající stěžejní význam pro kvalitu služeb poskytovaných na poli dalšího profesního vzdělávání.

- **Certifikát lektora vzdělávání dospělých** – certifikát osvědčuje kompetenci držitele v odborných oblastech, pro které prokáže kvalifikaci vč. znalostí a dovedností z oblasti tvorby a realizace vzdělávacích projektů. Lektorem rozumíme pracovníka s vysokou kvalifikací, který provádí výuku a praktický výcvik ve specializovaných odborných kurzech a zajišťuje koncepční a metodickou činnost při jejich realizaci. Udělený certifikát má pětiletou platnost, která se obnovuje recertifikací.
- **Certifikát manažera vzdělávání dospělých** – získaný certifikát osvědčuje znalosti a dovednosti potřebné pro zastávání řídící funkce v subjektu zabývajícím se vzděláváním dospělých. Platnost certifikátu je pět let. Certifikát je určen těm, kteří zastávají řídící pozice v oblasti dalšího vzdělávání – manažerům vzdělávacích institucí, podnikových útvarů vzdělávání, manažerům vzdělávacích projektů a dalším.

Akreditace vzdělávacích programů

Odpovídá celkovému přístupu k této oblasti vzdělávání, která se víceméně ponechává působení nabídky a poptávky. Nutnost zabývat se problematikou kvality v této oblasti vyplývá i ze skutečnosti, že oblast dalšího profesního vzdělávání nebyla dosud nikdy legislativně ošetřena. Při řešení se ukázalo, že je zcela nereálné naplnit jeden z cílů projektu, kterým bylo sjednocení akreditačních podmínek na všech akreditujících místech, především z těchto důvodů:

- Akreditační systém u jednotlivých resortů se stal součástí jejich systému řízení, do jisté míry i součástí resortní kultury a panuje všeobecná obava, že změny ve způsobu akreditací by systém narušily.
- Akreditační systémy prošly různě dlouhou dobou od svého zavedení a byly individuálně dobudovávány do té míry, že jejich charakter i způsob prezentace je značně odlišný.
- Akreditační systémy jsou vydány různými právními normami a jejich sjednocení by vyžadovalo dlouhodobé spojené legislativní úsilí všech partnerů, což je málo reálné.

Šlo proto spíše o to navrhnout systém, který dá podnět k postupnému organizačně-administrativnímu sjednocování stávajících požadavků na akreditační činnosti od podání žádosti až po sjednocení výstupů a zajištění kontrolního systému. Cílem bylo především navrhnout taková opatření, která akreditace povýší na proces zajišťování kvality vzdělávacích programů v dalším profesním vzdělávání. V tomto smyslu navržený optimalizovaný systém své poslání splnil. Výhodou řešení bylo, že se podařilo získat pověřené zástupce jednotlivých akreditujících ministerstev jako experty pro řešení projektu.

Informační systém

Informační systém má podobu internetového portálu, který byl navržen a zprovozněn proto, aby:

- poskytoval ucelené, správné, ověřené a aktuální informace všem, kteří jsou zainteresováni na kvalitě DPV a používají tyto informace pro rozhodování v nejrůznějších životních situacích,
- na jednom místě integroval rozptýlená a někdy ne příliš kvalitní data spravovaná nejrůznějšími subjekty, které vystupují v roli certifikačních a akreditačních orgánů a udržují údaje o udělených certifikátech a akreditacích v oblasti kvality DPV,
- poskytoval veškerý informační servis systémům certifikace EduIQ 9001 a KVIS, které byly vyvinuty v rámci projektu.

Portál byl vyvinut pro následující skupiny uživatelů, podle společných informačních potřeb a životních situací, které pomocí informací získaných z portálu řeší:

1. Účastníci DPV a zaměstnavatelé,
2. vzdělávací instituce, lektoři a manažeři DPV,
3. pracovníci certifikačních a akreditačních orgánů,
4. pracovníci orgánů státní správy a samosprávy,
5. odborní garanti jednotlivých sekcí portálu,
6. pracovníci vykonávající správu obsahu portálu.

Obsah portálu je členěn do následujících sekcí:

Vstup do portálu – poskytuje informace umožňující základní orientaci uživatele v obsahu a nabízených funkcích. Formou odkazů naviguje uživatele k informacím, které využije při řešení svých životních situací.

Kvalita v DPV – obsahuje informace, které dávají uživateli základní orientaci v tématu kvalita DPV, popisuje specifické odlišnosti v pojetí kvality DPV. Vymezuje hlavní nástroje zajištění kvality DPV. Odkazuje uživatele na další informační zdroje.

Certifikace v DPV – dává základní přehled k tématu certifikace organizací poskytujících služby DPV. Detailněji popisuje navržené systémy řízení kvality služeb DPV. Obsahuje základní dokumentaci k systémům EDUIQ 9001 i KVIS a dokumentaci k certifikaci lektorů DPV a manažerů DPV. Obsahuje aktualizovanou databázi informací o certifikačních orgánech a o udělených certifikátech. Obsahuje přehledy o aktuálním stavu a vývoji počtu udělených certifikátů. Součásti jsou i odkazy na další informační zdroje.

Akreditace v DPV – poskytuje informace, které umožní základní orientaci v tématu akreditací v DPV. Obsahuje aktualizovanou databázi informací o akreditacích vzdělávacích programů, vydaných resortními akreditačními orgány (MV ČR, MŠMT ČR, MPSV ČR, MZ ČR). Obsahuje příslušné přehledy o aktuálním stavu a vývoji počtu udělených akreditací. Odkazuje i na další informační zdroje.

O portálu – obsahuje informace umožňující uživateli celkovou orientaci v portálu a poskytující návody pro uživatele, pokud si neví rady s užíváním nějaké informační služby dostupné na portálu. Dále zpřístupňuje uživatelům obsah diskusních skupin a poradny a umožňuje pomocí nich položit dotaz odborným garantům.

Po dobu trvání projektu je portál dostupný v síti internet na adrese http://www.kvalitavzdelavani.cz:8008/web/kdpv/home. Uživatelé, kteří chtejí využívat všech funkcí portálu, se musí registrovat. Po skončení projektu bude portál dostupný na adrese www.kvalitavzdelavani.cz.

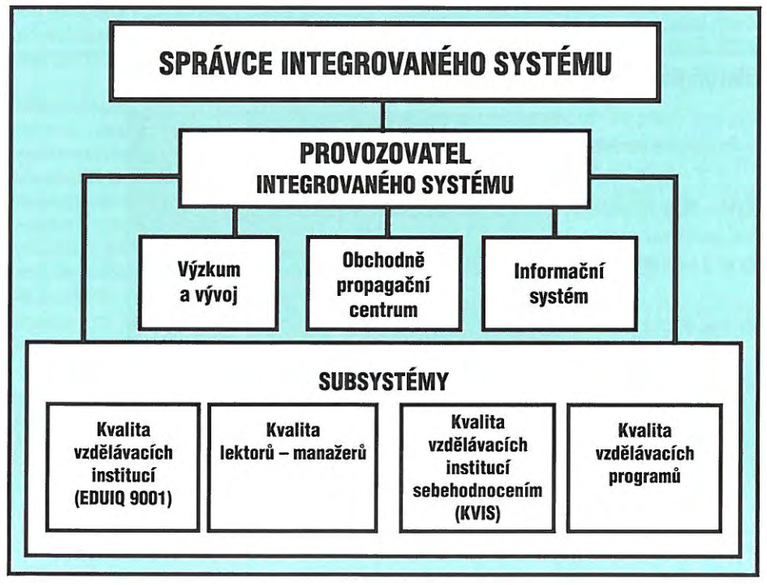

Integrovaný systém kvality v dalším profesním vzdělávání – zajištění zázemí pro realizaci a rozvoj

Úkolem bylo zpracovat návrh souhrnné strategie metodického a organizačního zázemí pro realizaci a další rozvoj nástrojů navržených v rámci projektu pro garantování kvality dalšího profesního vzdělávání. Cílem bylo navrhnout takový systém, který bude funkční a bude mít vysoký stupeň udržitelnosti po skončení projektu. Řešitelé se shodli na tom, že je nezbytná institucionalizace zázemí pro takovýto systém ve formě integrovaného systému kvality v dalším profesním vzdělávání, stručně označeném InSy, a jehož schéma vypadá takto:

Roli správce InSy, resp. Národní autority, je navrhováno řešit v souladu s řešením právní kompetence v oblasti DPV.

Provozovatele InSy určí správce InSy, a deleguje na něho určité povinnosti a odpovídající pravomoci. Základní rolí provozovatele je zajištění fungování InSy, jeho udržitelnosti na celostátní úrovni, spolupráce s regionální úrovní a jeho rozvoj. Za optimální je považováno zařazení provozovatele InSy jako samostatného útvaru do již existující organizace, jejíž klíčové činnosti se týkají dalšího profesního vzdělávání a která má dlouhodobé zkušenosti s uplatňováním systémů řízení kvality.

Klíčovými částmi InSy jsou subsystémy pokrývající zabezpečení implementace čtyř součástí kvality DPV: kvalitu vzdělávacích institucí prověřovanou systémy ISO 9001 i sebehodnocením, kvalitu lektorů – manažerů a kvalitu vzdělávacích programů. Fungují na jedné straně samostatně včetně jejich součinnosti s externími institucemi (např. Český institut pro akreditaci), zároveň svými konkrétními vazbami na další subsystémy, informační systém a ostatní útvary a především propojením s provozovatelem a se správcem InSy naplňují potřebný synergický efekt pro dosažení komplexního pojetí kvality v DPV.

Fungování celého InSy organicky doplňují útvary: Výzkum a vývoj, Obchodně propagační centrum a Informační systém.

Výzkum a vývoj zastřešuje provádění rozvojových činností ve třech oblastech: výzkum a vývoj systému kvality DPV, výzkum a vývoj programů DPV a výzkum a vývoj samotného oboru DPV.

Obchodně propagační centrum zajišťuje rozšiřování metodických materiálů a Public Relations celé InSy. Bude plnit mimořádně důležité funkce především v počátečním období implementace systému kvality v DPV, kdy bude nezbytné seznámit s ním cílové skupiny (především vzdělavatelé, zaměstnavatelé, regionální zástupce, ale i další).

Za účelem přiblížit InSy širokému spektru vzdělávacích institucí v regionech, zajistit dostupnost produktů všech subsystémů v území a pomoci vzdělávacím institucím, které o tyto produkty projeví zájem, navrhujeme navázat partnerství mezi Národní autoritou (správcem InSy) a Radami pro rozvoj lidských zdrojů jako významným sociálním partnerem na úrovni krajů.